

Hoitotakuun tunnelmia

Ensimmäiset kuukaudet terveyskeskusten hammashuollon arjessa ovat takanapäin hoitotakuulainsäädännön tultua voimaan. Suuressa osassa vastaanottoja ei aina yhtä kiireinen arki ole ihmeemmin muuttunut, mutta osassa muutosta on paljonkin. Muun muassa näitä kuulumisia vaihdettiin Hammaslääkäriliiton valtuuston kevätkokouksessa Tampereella. Virkasektorin ryhmäkokouksessa kukin terveyskeskusvaltuutettu kertoi, mitä hoitoon pääsulle omassa kotikunnassa ja sen lähiympäristössä kuului. Niin hoitotakuun mahdollistama hoitoon pääsy kuin muutenkin väestön keskuudessa herännyt kiinnostus hammashuoltoon olivat lisänneet hoidon kysyntää runsaasti. Vähemmistönä olivat ne terveyskeskukset, joissa työn määrä ei ollut lisääntynyt. Muutokset olivat näkyneet myös yksityissektorilla, mutta osittain käänteisinä: huolta kannettiin kollegojen yrittäjätoiminnan edellytyksistä.

Suuret terveyskeskukset olivat ongelmiseen aivan omaa luokkaansa. Jonot kasvoivat sadoilla hoitoon pyrkivillä potilailla viikossa. Päivystyspotilaiden määrissä oltiin paikka paikoin jo hallitsemattomassa tilanteessa. Myös työn sisältö oli lyhyessä ajassa muuttunut paljon. Potilaat ovat oppineet pitämään puolensa: kun hoitoaikoja ei ole lähiviikkoina tarjolla, ”muuttuu” potilaan kokemana pienikin vaiva nopeasti säryksi, jonka aitous on todettava vastaanotolla. Aikojen puolittaminen ja potilaiden ottaminen väleihin on muuttanut tilanteen uuvuttavaksi taisteluksi koko hammashuollon henkilökunnalle.

Moni ennen työhönsä tyytyväinen terveyskeskushammaslääkäri kysyikin, missä kulkee työoloissa se raja, johon ei enää tarvitse suostua. Eikö riitä, että hoitaa juuri tuolissa istuvaa potilasta parhaan kykynsä mukaan? Hammaslääkärillä on kliininen autonomia ja vastuu hoidossaan olevista potilaista ja heidän hyvinvoinnistaan, mutta yksittäinen terveyskeskushammaslääkäri ei ole vastuussa siitä, jos voimavarat eivät ole kohdallaan hoidon kysyntään nähden. Hoitotakuun tavoitteena ei ole huonontaa hoidon laatua, vaan hyvän hammashoidon periaatteista on edelleen syytä pitää kiinni jokaisen potilaan hoidossa. Tällaista työtä tulee organisaation kokonaisuudenkin tukea.

Kuntien valmistautuminen hoitotakuun tuloon vaihtelee eri osissa — niin talousarvioiden kuin asenteidenkin osalta. Osa terveyskeskusten hammashuollosta oli ollut onnekkaampia rahavirtojen suhteen, mutta valitettavan monen kunnan budjettikehyys oli ollut nollalinjalla. Osto-

palvelutoiminnan kehittämiseen ja rahoittamiseen ei ollut varauduttu osassa kuntia mitenkään. Yksityissektorinkin mahdollisuudet tuntuivat olevan hyvin erilaiset tämän yhteistyön suhteen.

Julkinen hammashuolto on kokenut monta muutosta lyhyen ajan sisällä. Muutoksia ei ole voitu aloittaa puhtaalta pöydältä, vaan ne ovat tulleet jo olemassa olevan päälle. Muutokset ovat kuitenkin aina myös mahdollisuus. Alussa teemme surutyötä entisen päättymisestä, koemme ahdistusta, turhautumista ja hämmennystä. Pelko ja vihakin vuorottelevat tunteissa. Näiden tunteiden kautta on kuitenkin mahdollista löytää uudenlaista luovuutta ja toiveikkuutta, jotka ristiriidan jälkeen herättävät uutta luottamusta, innostusta ja mahdollistavat kasvun uudelle alulle.

On kysytty, onko hoitotakuulla mitään tulevaisuutta hammashuollossa. Näen asian niin, että hoitotakuuseen sitoutuminen on välttämätöntä hammashuollon kehittymiselle tasavertaisena osana muuta terveydenhuoltoa. Se antaa meille aiempaa paremman mahdollisuuden nostaa esille omaa ammattitaitoamme lääkäreinä suun terveydenhuollossa. Suun terveydenhuolto ei kuitenkaan ole vain julkinen sektori, vaan yksityissektori on sen välttämätön kumppani. Työn jakaminen vain julkisen sektorin henkilökunnan kesken ei hoitoon pääsyn yhtälöä ratkaise.

Terveyspoliittisten päättäjien tulisi osana käynnissä olevaa muutosta tunnustaa se tosiseikka, että hoitotakuun toteuttamiseen suun terveydenhuollossa tarvitaan koko hammaslääkärinkunnan voimavarat. Potilaan mahdollisuuksia valita hoitopaikkansa tulee edistää saattamalla potilaan oma maksuosuus hoidosta samaan suuruusluokkaan, valitsipa hän sitten julkiset tai yksityiset palvelut. Se vaatii päättäjiltä uuden nuotin vanhan sijasta ja rohkeutta poliittiseen asennemuutokseen. Olosuhteet ja resurssit ja siksi toimintamallitkin ovat erilaiset Suomen eri osissa. Nimenomaan tätä joustavuutta pitäisi tukea.

LIISA LUUKKONEN